HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

והרי [א] אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא והרי תרומת הדשן תחילת עבודה דיממא היא דא"ר יוחנן [א]קדש ידיו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קדש מתחלת עבודה אלא קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר [ב]א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודה תמה היא מתקיף לה רבא אלא מעתה תבעי פיים ולא בעיא פיים והתניא [ג]מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור שני גזירי עצים ה"ק יפייסו לה בפני עצמה [ד]כדאמרינן למימרא דעבודה תמה וזר חייב עליה מיתה בעיא פיים אין זר חייב עליה מיתה לא בעיא פיים והרי שחיטה שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא היא [ב] למימרא דעבודה תמה בעי פיים עבודה שיש אחריה עבודה לא בעי פיים והרי אברים ופדרים סוף עבודה דיממא היא הרי תרומת הדשן משום מעשה שהיה אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה ואילו זמן סידור גזירי עצים לא קתני הך דלית לה תקנתא קתני הך דאית לה תקנתא לא קתני:

הדרן עלך בראשונה

אמר [ה]להם הממונה [ו]צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה אם הגיע [א]הרואה אומר ברקאי [ז]מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר הן ולמה הוצרכו לכך שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה הורידו כ"ג לבית הטבילה זה הכלל היה במקדש [ח][ב]כל המיסך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים:

גמ'

והרי איברים ופדרים. לא גרסינן לכוליה הך גירסא דאיברים ודתרומת הדשן הכא דהא (א) מנינן להו לגבי פלוגתייהו דרב ולוי בעבודה שאין אחריה עבודה ואגב שיטפא דריהטא דגירסא דלעיל דלישנא קמא דרבי זירא הדר וגרסינהו בלישנא בתרא. וה"ג יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בזר אלא אי איתמר כו': **הואיל ועבודה תמה.** דשלים ליה סידור: **למימרא דעבודה תמה בעי פיים כו'** עד **משום מעשה שהיה** לא גרסינן: **אף אנן נמי תנינא.** דסידור גזירין עבודה תמה היא כרבי יוחנן ודלא כרב ולוי דלא מנו לה בעבודה שזר חייב עליה משום דיש אחריה סידור איברים: **ואילו זמן שני גזירין לא קתני.** אלמא עבודת לילה היא והוא גמר סידור מערכה וסידור האיברים שהוא עבודת יום תחילת עבודה אחרת היא ולא גמר סידור המערכה היא:

הדרן עלך בראשונה

אמר להם הממונה. הוא הסגן: **צאו וראו.** על החומה או על הגג: **זמן השחיטה.** שחיטת התמיד. כלומר אם האיר המזרח שהשחיטה פסולה בלילה כדכתיב (ויקרא יט) ביום זבחכם: **הרואה.** זה שעלה לגג: **ברקאי.** לשון זוהר כמו למען [ט] (היות) לה ברק (יחזקאל כא) האירו ברקים (תהלים עז): **עד שהוא בחברון.** עד שנראה הזוהר עד חברון: **והוא אמר להן הן.** מפרש בגמרא [י]: **למה הוצרכו לכך.** לעלות לגג ולראות: **עלה מאור הלבנה.** למה תואר הלבנה סמוך לשחרית: **ודימו.** וחשבו: **והוציאוהו לבית השריפה.** כשהבינו שנשחט בלילה: **הורידו כ"ג כו'.** מפרש לה בגמ' [כ]: **מיסך רגליו.** נקביו הגדולים. ולשון מיסך כמו אילן המיסך על הארץ (נזיר דף נד:) לפי שהצריך לנקביו גדולים כורע על ברכיו (ב) ומכסה גופו את רגליו וכן בשאול כתיב (שמואל א כד) ושם מערה ויבא שאול להסך את רגליו: **קידוש ידים ורגלים.** מן הכיור:

גמ'

הדשן ולא ליבעי פייס ומשני סוף עבודה דיממא נינהו אפילו כשנעשין בלילה לא שייכא להו תרומת הדשן כדפרי' לעיל והרי תרומת הדשן דנהי דזימנין לא הויא הוצאה בתרה מ"מ כיון דכשהיו צריכין היו מוציאין אחר תרומת הדשן כדכתיב בתר הרמה (ויקרא ו) ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן וגו' א"כ לאו עבודה תמה היא דלא מקרי עבודה תמה אלא עבודה שאין אחריה עבודה לעולם כדפרישית ומשני משום מעשה שהיה כך נ"ל לפרש גירסת הספרים מיהו רש"י ל"ג ליה ולפי מה שפירשתי לא יקשה מה שהקשה רש"י:

אף אנן נמי תנינא וכו'. ואילו שני גזירין לא קתני אלמא עבודת לילה נינהו ואע"ג דכתיב בבקר בבקר י"ל כיון דכתיב בבקר בבקר תרי זימני נימא תן בקר לבקרו של לילה: **יפיסו** לה בפני עצמה. כיון דעבודה תמה היא דעבודת לילה היא ועבודת התמיד שהן עבודת יום לא שייכא ליה הא דלא פריך מזריקה דעבודה תמה היא ואין מפיסין לה בפני עצמה י"ל נהי דאין אחריה עבודה לפי שהקטרת אימורין שאחריה לא מעכבי וזימנין דליתא כגון שנטמאו אימורין או שאבדו מ"מ כיון דכי איתנהו מעכבי לא חשיבא זריקה [עבודה] תמה כ"כ להפיס לה בפני עצמה ולהכי פריך והרי תרומת הדשן דאע"ג דהוצאת הדשן שהיא אחריה זימנין דליתא מ"מ כיון דזימנין דאיתא לא מיחשב להפיס לה בפני עצמה כדפרישית בזריקה א"נ י"ל שאני זריקה שיש אחריה עבודה בו ביום מה שאין כן בסידור שני גזירין שאין עוד עבודה כל הלילה וא"ת קטורת כיון דיש אחריה עבודה בו ביום אמאי מפייסים עליה בפני עצמה י"ל שאני קטורת משום דבעי כל שעתא חדשים ומאיכא דאמרי עד יפיסו לה בפני עצמה הוי הכל מאיכא דאמרי ועתה נחזור לסיומא דלעיל מכח קושיא דרבא דפריך ויפיסו לה בפני עצמה אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירין חייב מפני שהיא עבודת יום כו' כלעיל אלא שהש"ס מאריך לדקדק יותר במילתיה דרבא למימרא דעבודה תמה בעיא פייס ואף אנן נמי תנינא דקא מסייע למילתיה דרבי יוחנן וכיון דדחי ליה לסייעתא תו לא מתוקמא מילתיה דרבי יוחנן מכח קשיא דרבא להכי נ"ל אלא אי איתמר הכי איתמר כדלעיל לפי שהיא עבודת יום והשתא לא מצי למיפרך יפיסו לה בפני עצמה דטובא איכא עבודת יום שאין מפיסין לה בפני עצמה וא"ת ה"נ איכא ניסוך היין והמים שהן עבודות תמות ואין מפיסין להן בפני עצמן י"ל כיון דיש אחריהן כמה עבודות בו ביום אין מפיסין להו בפני עצמם אבל סידור שני גזירין אין אחריהן עבודה עוד כל אותה הלילה ולהכי הוה לן למימר דחשיבא כולי האי להפיס עליה בפני עצמה ופריך והרי איברים ופדרים כו' ומשני סוף עבודה דיממא היא ואין עוד עבודה אחריה בו ביום ולהכי מפיסין לה בפני עצמה לפי דבפייס דשחרית היו מפיסין נמי אאיברי תמיד של בין הערבים והנך איברים אין אחריהם עבודה כל אותו היום ופריך והרי שחיטה דמפיס לה בפני עצמה דעיקר הפייס הוה [מי] שוחט ושאר אחיו הכהנים נמשכין עמו אגב גררא דידיה:

הדרן עלך בראשונה

אמר להם הממונה צאו וראו כו'. [ט]שנאמר וישכם אברהם בבקר. בפ"ק דפסחים (דף ד. ושם) פריך וניבדוק מצפרא מי לא תניא כל היום כשר למילה אלא שהזריזין מקדימין שנאמר וישכם אברהם וגו' ותימה היכי גמר מהכא דאין זריזין מקדימין מאורתא דלמא מה שאברהם לא עמד בלילה משום דת"ח לא יצא יחידי בלילה כדאמר בפרק גיד הנשה (חולין דף צא.) וי"ל דמש"ה לא היה אברהם נמנע מלהשכים בלילה כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין מיהו קשה דהיא גופה דלא יצא יחידי בלילה מוישכם אברהם בבקר יליף התם ועוד קשיא כיון דשלוחי מצוה אינן ניזוקין למה נמנע מלהשכים בלילה מתוך דת"ח אל יצא יחידי וי"ל דתרי וישכם כתיבי חד בעקידה וחד כשהתפלל על סדום והכא מייתי קרא דעקידה הלכך פריך שפיר מינה בפסחים דאי זריזין מקדימין למצות מאורתא א"כ אברהם נמי לקדום באורתא שהרי לא היה ירא כלום חדא דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דשני נעריו עמו הוו ובפרק גיד הנשה (שם) מייתי קרא דסדום דהתם יחידי הוה שלא יראו במפלתה של סדום כדאשכחן באשתו של לוט ולא הוה נמי שליח מצוה כי לא היה חפץ הקב"ה שישא בעדם רנה ותפלה:

אלא

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"א מהלכות תמידין הלכה ג סמג עשין קל:

ב ב מיי' פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה [ג] ה:

◆

רבינו חננאל

ולא והרי אברים ופדרים שיש אחריה עבודה, דלרבנן צריך להחזירן למערכה גדולה, ולר' מאיר עביד לה מערכה בפני עצמה. ודחי סוף עבודה דיממא היא. והרי תרומת הדשן שיש אחריה הוצאה חוץ למחנה וסידור המערכה. ופרקינן תחילת עבודה דיממא היא, כר' יוחנן דאמר קדש ידיו לתרומת הדשן, למחר אין צריך לקדש שכבר קדש מתחילת עבודה. וקשיא לן ואמאי לא דחי הכי אימא שכבר קדש מתחילה לעבודה א) הנה (ו)עבודת לילה ופסולה בזר. אלא העלה בקשיא, ופרקינן משום דבתחילת הפרק נדחת זו השינויא וא' איבעית אימא לעולם תחלת עבודת יום הוא ואמאי לא תקינו לה פייס, מעיקרא סבור כיון דאיכא אונס שינה לא אתו, כיון דחזו דאתו ואתו נמי לסכנה תקינו לה פייסא. **ותריצנא** לר' יוחנן הכי, זר שסידר שני גזירין חייב הואיל ועבודה תמה היא. אי הכי תיבעי פייס בפני עצמה. ופרקינן האי כבר שנינן לה כדאמרינן בתחלת הפרק כיון דתקינו פייס לתרומת הדשן לא הוו אתו, שהיה כבד עליהן להניח השינה ולעמוד, דהוו אמרי מי יימר דמיתרמי לי, הדר תקינו מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור המערכה ובשני גזירין, כלומר הוסיפו אילו העבודות כדי שיבואו. למימרא דעבודה תמה בעיא פייס כו', כענין הראשון.

הדרן עלך בראשונה כל מי (שהיה) [שרוצה]. אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה כו'.

א) אולי צ"ל ועבודת לילה היא ופסולה בזר.

◆

מסורת הש"ס

א) [לעיל כו: ע"ש וש"נ], ב) [לעיל כד:], ג) [לעיל כב. כו:], ד) אלא. רש"א, ה) לעיל כו: מנחות ק., ו) [עי' תוס' מנחות ק. ד"ה אמר להם ותוס' לעיל טו: ד"ה אמר ותוס' סוטה מב. ד"ה סגן], ז) [במנחות ק. איתא מתתיא], ח) זבחים כ:, ט) [צ"ל היה], י) [ע"ב], כ) [לקמן כט.], ל) [שייך לעמוד ב],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והרי איברים כו' הדשן הכא דהא אוקמינן להו לגבי פלוגתיה דרב: (ב) רש"י ד"ה מיסך רגליו כו' כורע על ברכיו מכסה את גופו ואת רגליו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' (והרי אברים כו' עד אלא קשיא) תא"מ (וכן מחקו רש"י): [ב] שם (למימרא דעבודה תמה בעיא כו' עד מעשה שהיה) תא"מ (וכן מחקו רש"י):

◆

מוסף רש"י

אם הגיע זמן השחיטה. אם האיר היום לשחוט את התמיד (מנחות ק.). **ברקאי.** האיר היום, כמו (תהלים לז) האירו ברקיו תבל (שם). **מתיא בן שמואל.** היה ממונה על כך, כדאמר בשקלים (ה:) שהיה ממונה על הפייסות, והיינו פייסות שמפייסין כשהאיר היום מי שוחט ומי זורק, וכשהוא שואל אם הגיע זמן שחיטה אמר לאותו שעל הגג אמור אם האיר פני כל המזרח עד שבחברון והוא אומר לו הן, ובתלמוד ירושלמי נמצא שלפיכך היה אומר עד שבחברון ביום הכפורים כדי להזכיר ישיני חברון (שם. ושם: מתתיא בן שמואל). **ולמה הוצרכו לכך.** לעלות לגג ולראות אם האיר היום (שם). **ודימו.** סבורים היו (שם). **והוציאוהו לבית השריפה.** שפסול היה לפי שנשחט בלילה, דכתיב ביום זבחכם, ביום בעי לזבוח (שם). **כל המיסך את רגליו.** גדולים, שהלך לבית הכסא (שם).

◆

תום' ישנים

שאחריו ותרומת הדשן הוי תחילת עבודת אותו היום, ועל כרחך כשקדש אז קדש לכל היום כולו, [מה שאין כן סידור מערכה] שהרי גם בלילה צריך לסדרה כמה פעמים ואין בה גם חשיבות עבודה כל כך כמו בתרומת הדשן חשיב להו עבודה דיממא. ה"ר יוסף. **אישתמיטתיה הא** דתניא מי שזכה כו'. ולקמן [כח, א] קאמר דה"ק אלא מעתה יפייסו לה בפני עצמה, אבל האי לישנא לית ליה הכי. **למימרא דעבודת יום בעיא פיים ועבודת לילה לא בעי פיים.** [מלתא באנפי נפשה היא]. אבל אין נראה לפרש דדייק מפשטא דמילתא דפריך אלא מעתה דקאמרת הואיל ועבודת יום תיבעי פיים, אלמא תלי טעמא בעבודת יום, דא"כ הוה משמע שיש לחלוק אהא דקרי ליה עבודת יום, והא כתיב בהדיא [ויקרא ו, ה] ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר ואוקימנא לעיל לשני גיזרין, ואין נראה לפרש דלא שמיע ליה. ועוד מנא ליה לתלמודא דקאי אהואיל ועבודת יום הוא דילמא אעיקר מילתא דחייב בה זר מיתה קאי. משום מעשה שהיה. והוה מצי למימר משום שתחלת עבודה דיממא היא, אלא דעדיפא מינה קא מיבעי, ועוד דהכא לא אתי שפיר כמו לעיל, משום דלעיל קאמר לאחשובה ממערכה שהיא בלילה, אבל כאן אינו חשיבות ולא חשיבו מסידור שני גיזרין שהן ביום. **למימרא שעבודת יום ושזר חייב [עליה] מיתה בעיא פיים.** דהא פשיטא מדלא פריך ליה לעיל על לישנא קמא כדפי' לעיל. **שאני שחיטה דתחילת עבודה דיממא הוא.** ואע"ג דכשרה בזר ואפילו שחיטת פרו איכא דמכשר לקמן בפרק טרף בקלפי [מב, א], מכל מקום תחילת עבודה דתמיד היא. ואכתי הוה מצי לאקשויי והרי דישון מזבח הפנימי והמנורה והולכת אברים לכבש דאין זר חייב עליהן מיתה דלאו עבודה תמה היא

תום' ישנים (המשך)

ובעיא פיים. ואיכא למימר דדישון מזבח הפנימי תחילת עריכת נרות ועבודת פנים, והולכת אברים לכבש תחילת הקטרה. **ואיכא דאמרי מתקיף לה רבי זירא.** והיה כתוב בספרים והרי אברים ופדרים כו' והרי תרומת הדשן כו', ומחקו הקונטרס דודאי עבודה תמה היא וכדפרישית לעיל [כז, א ד"ה לרבות]. **זר שסידר שני גיזרי עצים חייב הואיל ועבודה תמה היא.** ולית ליה הא דאמרן לעיל [כז, ב] זר שסידר שני גיזרין לחייב איכא סידור אברים דלא חשיב ליה אחריה עבודה דלא שייך מידי לסידור שני גיזרין, ורב ולוי לעיל דפטרי מדלא חשבי ליה (דפליגי) [ופליגין] אדרבי יוחנן דהכא. **הדרן עלך בראשונה פרק שלישי מתני'. אמר להם הממונה.** פירש בקונטרס גם כאן ממונה הוא הסגן. ואינו נראה כדפירשית לעיל [טו, ב ד"ה הממונה] אלא אדם אחר היה שהיה ממונה על כך. **מתיא בן שמואל אומר האיר.** פירש"י במנחות פרק שתי הלחם [ק, א] שהוא היה ממונה על הפייסות והיה אומר כן בבית המקדש, ואמנם כן הוא שממונה עליהם היה כדמשמע במסכת שקלים [פ"ה מ"א] דקרי ליה ממונה על הפייסות והיה אומר כן בבית המקדש, וכן בגמרא דקאמר מתיא בן שמואל על הפייסות. והריב"ן ראיתי שפירש שם שמתיא בן שמואל אומר הכי אומר הרואה. ואין נראה לרבינו דהא מסתמא אותו שהיה ממונה על הפייסות הוא שעומד אארעא ואומר להם לאו וראו כו', וא"כ תפשוט הא דמיבעיא לן בגמרא מי אומר האיר פני מזרח אי דקאי אארעא אי דקאי אאיגרא ותפשוט דהיינו דקאי אארעא. ובגמרא בברייתא ה"ג מתיא בן שמואל הממונה על הפייסות אומר כו', דהוא בעצמו היה ממונה על הפייסות כדפרישית, ועוד למה הוזכר ממונה על הפייסות במילתיה דמתיא בן שמואל יותר מבשאר דברי התנאים, אלא ש"מ כדפרישית, וגם רבינו מאיר כותיה גרס.